Muzej Đakovštine Đakovo

izložba

Obrtnički proizvod kao sastavni dio tradicijske odjeće u Đakovštini

izložba se održava u sklopu 47. Đakovačkih vezova
a povodom proslave
200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini

Muzej Đakovštine, A. Starčevića 34

srpanj 2013.

Obrtnički proizvodi kao sastavni dio tradicijske odjeće u Đakovštini

Na prostorima Đakovštine djelovali su brojni obrtnici: opančari, papučari, obućari, cipelari, čizmari, kožuhari, krznari, remenari, sedlari, pletači valjane robe, suknari, klobučari, krojači, izrađivači tradicijskih glazbala, licitari i voskari. Sastavni dijelovi tradicijske odjeće pučanstva Slavonije i zapadnoga Srijema, pa tako i Đakovštine, bili su i različiti odjevni predmeti obrtničke proizvodnje. Bila je to, prije svega, gornja zimska odjeća od valjane vune i sukna, te kože i krzna.

Kratke pletene valjane kapute *bunđure*, *reklje* ili *rekle* temeljne indigo plave boje nosile su žene i muškarci. Danas su znatno više prepoznatljive kao muška odjeća. Uz *reklju* su se nosile i *fusekle*, čarape istovrsne boje, uzorka i tehnike izrade. Oba odjevna predmeta krase specifične *šare*, vegetabilno geometrijska ornamentika smještena uz donje rubove *rekle* i rukava i gornje rubove čarapa. Šara na *rekli* i *fuseklama* uvijek je morala biti istovrsna. Kako ovi odjevni predmeti potječu iz vremena ustrojstva Vojne Krajine na ovim prostorima, pojedina sela, odnosno skupine sela, bila su prepoznatljiva po određenoj šari. Šare su bile sljedeće: na *ružmarin* ili *klas*, na *srceta*, na *trišnje* ili *jabučice* i na *pruge* (deset ili više višebojnih valovitih pruga). Svaka ima i svoje specifično pučko tumačenje.

Aljine su dugački kaputi ravnoga kroja od mrkoga i bijeloga sukna koje su nosile žene i muškarci. Izrađivale su se radne i svečane. Za razliku od ženskih, muške su imale ogrlicu ili *kragnu* i bile su mnogo više urešene, *cifrane*. Po kvaliteti sukna i bogatstvu ornamenata na *aljinama* mjerilo se imovno stanje onoga tko je nosi. Bogatiji muškarci i žene i mlade osobe nosili su *aljine* od češljanog, kudravog sukna sa puno različitih aplikacija, končanih i vunenih vrpci u boji kojima su stilizirani različiti motivi, raznobojnih plišanih vrpci postavljenih u redove po donjim rubovima *aljine* i rukava, oko vratnog otvora, te na ovratnicima, nacifranim klapnama na džepovima i ukrasno izvedenim petljama za zakopčavanje. Najsvečanije *aljine* ornamentirane su srmanim aplikacijama. Ornamenti su bili geometrijski i stilizirani vegetabilni motivi (*grane*, *tulipani*).

Specifičnog oblika bile su čobanske kabanice od bijeloga prirodnog sukna, široki i dugački ogrtači, sa "zatvorenim" rukavima. Mlađi muškarci nosili su kabanice sa bogato ornamentiranim pačetvorinastim većim ogrlicama.

Žene su nosile *kožuščiće*, *kožuške* - kratke ženske kožuhe do struka, bez rukava, sa velikim kružnim izrezom oko vrata i otvorom sredinom prednjega dijela. Izrađivali su se od ovčjeg krzna kojem se runo okretalo prema unutra, a izvana je bilo obojeno svijetlo smeđim tonovima. Bili su ukrašeni raznobojnim sitnim ili krupnijim kožnim aplikacijama dopunjenih malim zrcalima ili *rojtama* - kićankama na stražnjem dijelu. Kako su ovaj tip kožuha uglavnom nosile djevojke ili mlade snaše za hladnijega vremena, pridavao se veliki značaj bogatstvu i raznolikosti ornamenata po njima. Starije žene nosile su dulje *kožuhe* do bokova s malobrojnim prišivenim kožnim aplikacijama. Takvi kožusi nosili su se i u žalobnim *pokajnim* prigodama.

Sastavni dio muške odjeće je kratki kožuh do pasa, bez rukava, s kopčanjem sredinom prednjega dijela. Posebno je bio zanimljiv *pršnjak* - gornji haljetak do pasa, bez rukava, koji se u svečanim prigodama nosio povrh košulje. Specifičan je po zatvorenoj prednjoj i stražnjoj strani i kopčanjem s lijeve strane ispod pazuha i na lijevom ramenu. Na pršnjaku je prednji dio bogato ukrašen apliciranim raznobojnim kožicama i malim zrcalima.

Velike kožuhe zimi su nosili prije svega oženjeni muškarci. Vanjska strana kože obojena je u jednu od smeđih nijansi, a prema unutra je okrenuto ovčje krzno sa karakterističnom dugom dlakom.

Opaklija je veliki kožni ogrtač u obliku pelerine, dugačak do listova ili gležnjeva, bez rukava, s krznom po unutarnjem dijelu. Kako je to bio radni zimski muški ogrtač imao je samo skromne ukrase po donjem rubu. Prepoznatljiv je po većem komadu crnog janjećeg runa koji je prišiven po stražnjem vratnom dijelu. Samo su bogatije kuće imale *opaklije*.

Pod utjecajem građanske kulture mlade i bogatije žene nosile su kao svečanu gornju odjeću bunde ili bundice. Izvana su bile štofane ili plišane, a oko vrata i uz donji rubu, kao i oko drugih otvora, bilo je prišiveno lisičje ili neko drugačije krzno. Nosile su se u crkvu.

Danas se ovakvi lijepi i raskošni gornji odjevni predmeti više ne nose i postali su obiteljske ili muzejske dragocjenosti.

Branka Uzelac, dipl. etnologinja

Craftsmen products as an integral part of the traditional clothing in the Đakovo Region

There were many craftsmen in the area of Đakovo Region: opanci makers, slipper manufacturers, cobblers, shoemakers, boot makers, sheepskin waistcoat makers, furriers, saddlers, feltmakers, clothiers, hatters, tailors, manufacturers of traditional music instruments, manufacturers of licitar and wax producers. Various objects made by craftsmen were the integral parts of the traditional clothing of people of Slavonia and Western Syrmia, as well as the Region of Đakovo. It was mainly winter clothing made from felt, cloth, leather and fur.

Handwerksprodukte als Bestandteil der traditionellen Kleidung in der Đakovo Region

Zahlreiche Handwerker waren im Raum von Đakovo Region aktiv: die Hersteller von Opanke, die Hersteller von Pantoffeln, die Schuster, die Schuhmacher, Stiefelmacher, die Hersteller von Lammfell-Trachtenjacken, die Pelzhändler, die Sattler, die Hersteller von Filz, die Tuchhändler, die Hutmacher, die Schneider, die Hersteller von traditionellen Musikinstrumenten, die Hersteller von Licitar und die Hersteller von Wachs. Bestandteile der traditionellen Kleidung von Bevölkerung Slawoniens und westlichen Syrmiens, und auch der Đakovo Region, waren verschiedene Kleidungsstücke von den Handwerkern gemacht. Man spricht vor allem von Winterkleidung aus Filz, Tuch, Leder und Pelz.

MAISTORSKI LIST.

M I PREDSTOJNIK I OSTALI MAISTORI POVLAST. GLAVNE LADICE

Impressum:

Autori izložbe: Branka Uzelac i Josip Forjan
Prostorna koncepcija i likovni postav:
Branka Uzelac, Marija Vučković i Jasminka Lugarec
Zahvala suradnicima:
Evica Blažinkov, Marija Plančak, Lidija Zetović, Ivan Lović,
Zdenko Šarčević, Evica Bogdanović i Ana Perić
Urednica kataloga: Branka Uzelac
Nakladnik: Muzej Đakovštine Đakovo
Za nakladnika: Borislav Bijelić
Lektura: PPN
Prijevod : Tea Tosenberger
Fotografije: arhiv Muzeja Đakovštine, Otmar Tosenberger
Dizajn kataloga: Otmar Tosenberger
Tisak: formaT Đakovo
Naklada: 200 kom

ISBN: 978-953-7128-44-9

Izložba i katalog financirani su sredstvima
Ministarstva kulture RH, Osječko-baranjske županije i Grada Đakova.
Projekt je realiziran u sklopu 47. Đakovačkih vezova 2013.
a povodom proslave 200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini.